

SUVERENITA A VLASTNICTVÍ VE VZTAHU KE KOSMU A ČINNOST SOUKROMÝCH OSOB

JAN ONDŘEJ

Vypuštěním první umělé družice Sputnik I dne 4. října 1957 začíná éra dobývání kosmu. Úspěšné vypuštění této umělé družice mělo nepochybně vliv na rozvoj civilní činnosti v kosmu. V jednotlivých státech byla koncem 50. let problematika kosmické činnosti, která byla do té doby výlučně vojenskou záležitostí, převáděna do sektoru civilního. V USA byly kosmické programy převedeny z ministerstva obrany na novou civilní agenturu NASA v roce 1958.

V dobývání kosmu lze vidět vývoj. V *prvních letech* šlo o získávání vědeckých informací a údajů. Dané informace byly šířeny po světě v podstatě bez jakýchkoli omezení. V *60. letech* si průmyslové společnosti uvědomily, že kosmos může být využíván pro komerční účely. Zvýšila se tudíž potřeba chránit informace. V *začátcích 70. let* činnost na Měsíci a také komunikační družice postupně modifikovaly cíl kosmické činnosti. Ekonomické zájmy pomalu, ale jistě počaly nabývat vrchu nad vědeckým zájmem.¹ V tomto období se začala rozvíjet komerční činnost v podobě komunikačních družic – INTELSAT byl vypuštěn v roce 1971, INMARSAT v roce 1976. Další rozvoj v 80. letech 20. století je spojen s další činností v podobě dálkového průzkumu Země a jsou budovány i první kosmické stanice na oběžných drahách okolo Země. Dochází i k průmyslovému využívání kosmu. Například francouzská společnost ARIANSPACE převzala od Evropské kosmické agentury (ESA) výrobu raketových nosičů.² V současnosti patří k výrazným činnostem v kosmu budování Mezinárodní kosmické stanice (ISS) na základě Dohody z roku 1998.

Pokud jde o *mezinárodněprávní úpravu regulující činnost v kosmu*, byla již deset let po prvním letu do kosmu uzavřena základní *Smlouva o zásadách činnosti států při průzkumu a využívání kosmu včetně Měsíce a jiných nebeských těles* (zkráceně Kosmická smlouva z roku 1967). Na ní navazují další čtyři smlouvy uzavřené v rámci OSN a čtyři rezoluce přijaté Valným shromážděním OSN v 80. a 90. letech 20. století.

¹ Srov. Oosterlinck, R. Intellectual Property and Space Activities. 25th Colloquium on the Law of Outer Space, Paris, 1984, s. 161.

² Srov. Oosterlinck, R., op. cit. 1, tamtéž.

1. SVOBODA PRŮZKUMU A VYUŽÍVÁNÍ KOSMICKÉHO PROSTORU A NEBESKÝCH TĚLES

Kosmická smlouva ve své podstatě vychází z pojetí svobody kosmického prostoru a nebeských těles což je vyjádřeno v jejím čl. I odst. 2. Ve srovnání s tradičním pojetím volného moře jako „res communis omnium“ jde však dále. Podle čl. I odst. 1 Kosmické smlouvy se „průzkum a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles provádí pro blaho a v zájmu všech zemí ... a patří všemu lidstvu (angl. province of all mankind).“ Požadavek blaha a zájmů všech zemí obsahuje nový prvek jdoucí nad rámec úzce individuálních zájmů států, které plynou ze svobody volného moře. Toto ustanovení lze vykládat tak, že činnost v kosmickém prostoru je prováděna ve prospěch celého lidstva. Pokud se při využívání kosmu nepodaří vzít v úvahu tento požadavek, jedná se o rozpor s tímto pravidlem a tudíž o využívání, které není dovoleno.³ Dané ustanovení vyjadřuje veřejný zájem, je třeba jej však vykládat jako filozofický základ a nikoli jako právně závazné pravidlo.⁴

Výklad čl. I Kosmické smlouvy je obsažen v Deklaraci týkající se mezinárodní spolupráce při průzkumu a využívání kosmického prostoru ve prospěch a v zájmu všech států, zejména s ohledem na potřeby rozvojových zemí z roku 1996. Jedná se pouze o obecný zárodek budoucí úpravy, ve své podstatě se při výkladu Kosmické smlouvy vychází z pojetí svobody průzkumu a využívání kosmického prostoru a nebeských těles. C. Q. Christol⁵ v souvislosti s čl. I odst. 1 Kosmické smlouvy soudí, že státy nemohou uplatňovat nároky (angl. asserted claims) na výsledky činnosti jiných států. Uvádí například, že státy nemohou požadovat, že mají právo na podíl z měsíční horniny, na data a informace z komunikačních zařízení apod. Článek I Kosmické smlouvy tudíž *nevyklučuje komerční činnost*.

2. ČINNOST SOUKROMÝCH OSOB V KOSMU

Otázkou je, zda čl. I odst. 2 Kosmické smlouvy umožňuje, aby nejen státy, ale i jednotlivci, tj. fyzické či právnické osoby mohly využívat kosmos. Odpověď na tuto otázku dává čl. VI Kosmické smlouvy. Podle tohoto článku smluvní státy nesou mezinárodní odpovědnost za národní činnost v kosmu, ať již tuto činnost provádějí vládní organizace nebo *nevládní instituce*. Pod nevládními institucemi se mají na mysli soukromé společnosti, soukromé osoby⁶ apod. Ustanovení čl. VI je shodné s odstavcem 5 Deklarace zásad z roku 1963. Původní návrh Velké Británie a USA týkající se Deklarace zmiňoval činnost nevládních institucí. Naopak návrh SSSR⁷ z roku 1962 byl založen na tom, že pouze státy mohou provádět průzkum a využívání kosmického pro-

³ Srov. Bockstiegel, K. H. Kramer, D. M., Polley, I. Patent Protection for the Operation of Telecommunication Satellite Systeme in Outer Space? Zeitschrift für Luft und Weltraumrecht, 1998, č. 2, s. 167.

⁴ Srov. Bockstiegel, K. H., Kamer, D. M., Polley, I., op. cit. 3, s. 168.

⁵ Srov. Christol, C. Q., The Modern International Law of Outer Space, Pergamonn Press, New York, 1982, s. 43.

⁶ Srov. Bockstiegel, K. H. Kramer, D.M., Polley, I., op. cit. 3, s. 169.

⁷ Srov. Dok. OSN A/AC. 195/L.2 z 10. září 1962.

storu. Západní státy však měly námitky vůči tomuto návrhu a tak byla nakonec přijata formulace vycházející z návrhu Velké Británie.⁸ Jedná se o kompromisní ustanovení obsažené v čl. VI Kosmické smlouvy podle kterého je povolena činnost nevládních institucí v kosmickém prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles. Musí však být povolena a trvale kontrolována příslušným smluvním státem. Dané ustanovení nelze tudíž vykládat jako připuštění zásady svobody⁹ činnosti soukromých osob v kosmickém prostoru. Činnost těchto osob by však měla být povolována a měla by být pod trvalou kontrolou příslušného státu. Smluvní státy Kosmické smlouvy nemají přímo povinnost činit zákonodárná nebo jiná opatření v tomto směru. V případě, že neučiní příslušná opatření je zde však nebezpečí, že v důsledku činnosti jejich fyzických a právnických osob poruší ustanovení Kosmické smlouvy.

S činností států, mezinárodních organizací, ale i fyzických a právnických osob je spojena otázka vlastnictví k objektům vypuštěným do kosmického prostoru, vybudovaných v kosmickém prostoru, případně ke zdrojům vytěženým z nebeských těles, věcem zhotoveným v kosmu, a také k vynálezům a k jiným výsledkům činnosti v oblasti průmyslového vlastnictví.

3. VLASTNICTVÍ V KOSMU A ZÁKAZ PŘIVLASTNĚNÍ KOSMICKÉHO PROSTORU A NEBESKÝCH TĚLES

Pokud jde o *soukromé vlastnictví* v občanskoprávním slova smyslu může být chápáno pouze v *kontextu systému pravidel státu, které garantují jeho existenci*.¹⁰ Předpokladem pro vlastnictví a jeho realizaci je *státní suverenity*. Rovněž v Blackově právnickém slovníku je majetek (angl. property) charakterizován v užším právním smyslu jako „souhrn práv, která jsou garantována a chráněna státem“.¹¹ Znamená to, že existence vlastnických práv je vázána na suverenity státu a že mohou být uplatňována pouze v rámci moci určitého státu. Daný stát v rámci své moci stanoví pravidla pro nabývání vlastnictví včetně právní ochrany. Uplatňování vlastnických nároků bez příslušných garancí státu bude právně irelevantní a tudíž právně nevymahatelné.

Při vymezení otázky vlastnictví je třeba předně konstatovat, že je *zakázáno*¹² *uplatňování územní suverenity* v kosmu. Uplatňování suverenity v kosmu je *zakázáno* článkem II Kosmické smlouvy z roku 1967. Podle tohoto ustanovení si státy nemohou přivlastnit kosmický prostor včetně Měsíce a jiných nebeských těles a to prohlášením suverenity, užíváním, okupací nebo jakýmkoli jiným způsobem.

Zákaz přivlastnění státem zahrnuje jakýkoli *formální nárok* na teritoriální suverenity nad kosmickým prostorem a nebeskými tělesy. Zákaz přivlastnění tak zabráňuje založení teritoriální suverenity ve smyslu mezinárodního práva veřejného včetně prá-

⁸ Srov. Vereshchetin, V. S. Space Activities of „Nongovernmental Entities“ Issues of International and Domestic Law. Proceedings of the 24th Colloquium on the law of Outer Space. Budapešť, 1983, s. 262.

⁹ Srov. Vereshchetin, V.S., op. cit. 8, tamtéž.

¹⁰ Srov. Ondřej, J. Právní režimy mezinárodních prostorů. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 35.

¹¹ Srov. Blackův právní slovník, Victoria Publishing, s. 1131.

¹² Srov. Ondřej, J., op. cit. 10, s. 31.

va disponovat těmito prostory. Zákaz přivlastnění „užíváním“ nebo „jakýmkoli jiným způsobem“ zahrnuje formy, výlučného právního pravidla, které nejsou pokryty koncepcí suverenity.¹³

Svoboda kosmického prostoru v čl. I Kosmické smlouvy a zákaz přivlastnění kosmického prostoru v čl. II jsou považovány za *obyčejová pravidla*¹⁴ mezinárodního práva. Rovněž F. Lyall¹⁵ považuje čl. II Kosmické smlouvy za výraz obyčejového mezinárodního práva. Jedná se tudíž o pravidla, která zavazují i státy, které nejsou smluvní stranou Kosmické smlouvy. Znamená to, že i smluvní stát, který by ve smyslu čl. XVI Kosmické smlouvy od ní odstoupil, je těmito pravidly i nadále vázán.

Pokud jde o zákaz přivlastnění kosmického prostoru vyvstává zde otázka zda *zákaz přivlastnění zahrnuje* vedle zákazu přivlastnění státem *rovněž zákaz uplatňování soukromých práv*. Úvahy o *vznášení soukromoprávních nároků* zejména ve vztahu k Měsíci, případně jiným nebeským tělesům mají svůj význam, z toho důvodu, že existují snahy soukromých osob o uplatňování takových vlastnických nároků.

Pokud jde o *výklad* čl. II Kosmické smlouvy, stanovisko¹⁶ Belgie, Austrálie a Brazílie ze 4. srpna 1966 v právním podvýboru COPUOSu¹⁷ ukazuje, že zákaz přivlastnění má také zahrnovat vyloučení nároků soukromých práv. Lze k tomu dospět i z formulace čl. II, kdy slova „*nebo jiným způsobem*“ je *zamýšlen jako výraz myšlenky, že zákaz přivlastnění má mít účinek nejenom vůči státům, ale i vůči každému, tj komukoliv*. Zákaz přivlastnění také na základě *civilního práva* je zakázán. G. Gál¹⁸ konstatuje, že nikdo před ani po uzavření Kosmické smlouvy nepředložil opačný názor.

Rozšíření zákazu přivlastnění kosmu i na soukromé osoby lze odvodit i ze *systematického výkladu* Kosmické smlouvy. V této souvislosti zmínka o „*národní činnosti*“ v čl. VI Smlouvy může být vykládána také tak, že zahrnuje i soukromou komerční činnost.¹⁹ Smluvní státy nesou podle čl. VI Kosmické smlouvy „*odpovědnost za národní činnost v kosmickém prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles, ať již tuto činnost provádí vládní organizace nebo nevládní instituce, a za to, že národní činnost se provádí v souladu s ustanoveními obsaženými v Kosmické smlouvě*. Činnost nevládních institucí v kosmickém prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles povoluje a trvale kontroluje příslušný smluvní stát“. V případě chování soukromých osob v rozporu s Kosmickou smlouvou by tak vznikla odpovědnost smluvnímu státu, jehož jsou příslušníky. Smluvní státy mohou zajistit, aby jejich příslušníci jednali v souladu s Kosmickou smlouvou, tak, že přijmou příslušná legislativní opatření, tj. zákony a vytvoří i předpoklady zejména v oblasti správní, aby tyto zákony byly

¹³ Srov. Lachs, M. The Law of Outer Space. Leyden: Sijthoff Leyden, 1972, s. 43.

¹⁴ Srov. He. Quizhi, The Outer space treaty in perspective, Journal of Space law, vol. 25, No. 2, 1997, s. 95 a 97.

¹⁵ Srov. Lyall, F. On the Moon. Journal of Space Law, 1998, No. 2, s. 130–131.

¹⁶ Srov. K. H. Bockstiegel, D. M. Kramer, I. Polley, op. cit. 3, tamtéž.

¹⁷ COPUOS – Committee on the Peaceful Uses of Outer Space. Výbor pro mírové využívání kosmického prostoru byl vytvořen jako pomocný orgán Valného shromáždění OSN v roce 1959. Má 53 členů a zasedá jednou za rok. Pod jeho vedením pracují dva podvýbory – právní, vědecký a technický. Při svém jednání používá Výbor metodu konsensu. Připravuje mimo jiné návrhy mezinárodních smluv a jiných dokumentů týkajících se úpravy činnosti a režimu v kosmickém prostoru.

¹⁸ Srov. G. Gál. Acquisition of Property in the Legal regime of Celestial Bodies, the 39th Colloquium on the Law of Outer Space, Čína 1996, s. 47.

¹⁹ Srov. K. H. Bockstiegel, D. M. Kramer, I., Polley, op. cit. 3, tamtéž.

dodržovány. Tyto zákony by měly zajistit provádění i dodržování Kosmické smlouvy, případně dalších smluvních instrumentů. Je otázkou do jaké míry do dnešní doby přijaté příslušné vnitrostátní zákony o kosmické činnosti splňují tento předpoklad.

Zákaz uplatňování vlastnictví ve vztahu ke kosmickému prostoru a nebeským tělesům by bylo možné pojmout i na základě *teleologického výkladu*. Nepřípustnost přivlastnění státem lze chápat i jako zákaz přivlastnění podle soukromého práva. Jinak by bylo možné, aby jakýkoli stát nebo státem ovládaná právnická osoba nabyla výlučná soukromá práva,²⁰ tj. vlastnictví. To by mělo podobný účinek jako okupace státem.

4. PRÁVNÍ ZÁKLAD UPLATŇOVÁNÍ VLASTNICKÉHO PRÁVA V KOSMU

Ve vztahu ke kosmickému prostoru a nebeským tělesům je *zakázáno, aby státy uplatňovaly svou suverenitu* ve smyslu jejich přivlastnění. Suverenita je však základem pro soukromé vlastnictví. Soukromé vlastnictví vzniká a je chráněno v rámci suverenity určitého státu. Do kosmického prostoru jsou však vypouštěny kosmické objekty. Je budována Mezinárodní kosmická stanice a v budoucnosti se počítá s budováním kosmických stanic na nebeských tělesech. V čl. VIII Kosmické smlouvy je konstatováno, že *vlastnictví k objektům vypuštěným a zkonstruovaným v kosmickém prostoru a na nebeských tělesech není dotčeno*. Není zde však řečeno, co je právním základem tohoto vlastnictví, stejně tak může vyvstat otázka co bude právním základem pro uplatňování vlastnictví k nerostným zdrojům vytěženým z nebeských těles nebo otázka vlastnictví k výsledkům duševní činnosti.

Základem pro vlastnictví v kosmu nemůže být suverenita státu. Ustanovení o vlastnictví ve druhé větě čl. VIII Kosmické smlouvy však předchází ustanovení o jurisdikci a kontrole. Podle tohoto ustanovení si „smluvní stát v jehož *rejstříku* je objekt vypuštěný do kosmického prostoru zapsán, *zachovává jurisdikci a kontrolu* nad tímto objektem a nad celou jeho posádkou po dobu, kdy se nacházejí v kosmickém prostoru nebo na nebeském tělese“.

Za základ pro uplatňování *vlastnictví* je možné považovat *jurisdikci* státu do jehož *rejstříku* je objekt zapsán. Rovněž W. White²¹ vychází z toho, že *vlastnická práva* v kosmu včetně vlastnictví k nemovitostem jsou založena spíše na *jurisdikci* než na územní suverenitě, což je v *souladu* s ustanoveními Kosmické smlouvy (čl. VIII).

Při výkladu pojmu *jurisdikce* v této souvislosti je možné konstatovat, že vyjadřuje *právo státu vykonávat určitou moc*. Z tohoto hlediska je *užší než suverenita*. Názor na pojem *jurisdikce* však není jednotný. Například H. Lauterpacht²² soudí, že území, které je pod výlučnou *jurisdikci* a kontrolou je pod jeho suverenitou, i když připouští, že stát v některých případech vykonává *právo jurisdikce* a kontroly nebo výlučné *juris-*

²⁰ Srov. K. H. Bockstiegel, D. M. Kramer, I. Polley, op. cit. 3, tamtéž.

²¹ Srov. White, W. Proposal for a Multilateral Treaty Regarding Jurisdiction and Real Property Rights in Outer Space. 43rd Colloquium on the Law of Outer Space. Rio de Janeiro, 2000, s. 245.

²² Srov. Lauterpacht, H. Sovereignty Over Submarine Areas. The British Yearbook of International Law 1950, Oxford University Press, London, New York, Toronto, 1951, s. 389.

dikce a kontroly i když neuplatňuje suverenitu. Pojem „kontrola“ ve spojení s jurisdikcí není např. podle M. Lachse²³ právní pojem, nýbrž slouží k posílení jurisdikce. Kontrola ve spojení s jurisdikcí (a toto spojení se často v mezinárodních smlouvách vyskytuje) je myšlena jako faktické ovládnání a řízení.

S potížemi pokud jde o vymezení pojmu jurisdikce a kontrola se setkala i Komise pro mezinárodní právo při projednávání práva pobřežního státu k přírodním zdrojům kontinentálního šelfu. Pojem jurisdikce a kontrola ve vztahu ke kontinentálnímu šelfu vycházel z prohlášení USA z roku 1945. Pro mnohoznačnost významu tohoto pojmu byl však v textu Úmluvy o kontinentálním šelfu nahrazen pojmem suverénní práva. *Suverenita stejně jako suverénní práva je však spjata s určitým územím.* O suverenitě nelze mluvit např. při výkonu státní moci nad loděmi na volném moři. V těchto případech se mluví o výkonu jurisdikce. Například v sovětském návrhu Deklarace základních zásad týkajících se činnosti států při průzkumu a využívání kosmického prostoru²⁴ byl použit obrat, že státy si zachovávají „suverénní práva nad kosmickými objekty vypuštěnými do kosmu“. V přijatém textu Deklarace²⁵ těchto zásad je však použito výrazu jurisdikce a kontrola.

Jurisdikce a kontrola nevyjadřují plná práva týkající se určité věci, nýbrž pouze výkon moci, který musí být navíc v konkrétním případě specifikován. Podobný názor vyjádřil i J. P. A. Francois.²⁶ Jurisdikce zahrnuje podle něj pouze práva výslovně stanovená v konkrétních případech. Názor J. P. A. Francoise potvrzují různé mezinárodní smlouvy a jiné dokumenty, ve kterých je vždy jurisdikce blíže specifikována. Setkáváme se s *výlučnou jurisdikcí, národní jurisdikcí, civilní jurisdikcí, trestní jurisdikcí* apod. Jurisdikce je omezena suverenitou a nemůže tudíž jít nad rámec státní suverenity. F. A. Mann²⁷ soudí, že jurisdikce není víc než specifický nebo průvodní aspekt suverenity.

Výkon jurisdikce je založen na různých titulech. Může se jednat o jurisdikci založenou na území, na příslušnosti osob, nebo na registraci objektů. Ve vztahu ke kosmickému prostoru však nelze použít jurisdikci založenou na území, je třeba vycházet z jiných titulů. Jurisdikce nad objekty v kosmu je ve smyslu čl. VIII Kosmické smlouvy založena na *registraci kosmických objektů*. Tuto jurisdikci je třeba odlišovat od *jurisdikce osobní*, která je založena na příslušnosti dané osoby.

Stát registrace vykonává jurisdikci nejen na daných objektech, ale i nad osobami (pokud nejde o výlučnou osobní jurisdikci) a věcmi, které se tam nacházejí. Jde tedy o *přenesení jurisdikce státu vlajky nebo registrace i na osoby*, které se na těchto objektech nacházejí. Část nauky označuje přenesení jurisdikce státu vlajky nebo registrace nejen na dané objekty, ale i na osoby jako *kvaziteritoriální jurisdikci*.²⁸ Dané pojetí je

²³ Srov. Lachs, M. Recueil des Cours 1964 (III), s. 58.

²⁴ Srov. dok. OSN A/AC.105/C.2/L.1.

²⁵ Srov. český překlad Deklarace in: Potočný, M., Ondřej, J. Dokumenty mezinárodního práva III, Karolinum, Praha, 1997.

²⁶ Srov. Francois, J. P. A. in: Yearbook of International Law Commission, 1950, Volume I, s. 227.

²⁷ Srov. Mann, F.A. The Doctrine of Jurisdiction in International Law. Recueil des Cours, 1964-I, s. 16.

²⁸ Srov. např. Schwarzenberger, G. Manual of International Law, fourth edition, Stevens and Sons, London, 1960, s. 87, nebo Cheby, B. in: A. Csabafi, The Concept of State Jurisdiction in International Space Law, Hague, 1971, s. 57 nebo Jennings, R.Y. General Course of International Law, Recueil des Cours 1967-II, s. 460.

však třeba odmítnout protože může opět vést k představě tzv. fiktivního státního území. J. Malenovský²⁹ označuje registraci v národním rejstříku, která se týká některých plovoucích a letících dopravních prostředků (lodí, letadel, kosmických objektů, plovoucích plošterem), za imatrikulaci.

Bez ohledu na označení, lze konstatovat, že jurisdikce založená na *registraci kosmických objektů* je nejvhodnějším prostředkem pro výkon pravomocí v kosmu za účelem úpravy důležitých aspektů *soukromé činnosti*, jako je *duševní vlastnictví*.³⁰ Například USA doplnily svou legislativu, týkající se patentových práv, která je v zásadě založena na územním principu na to, že vynálezy učiněné na palubě kosmického objektu *podléhají registraci USA*. F. G. Dunk³¹ však konstatuje, že takové rozšíření jurisdikce může být aplikováno pouze na kosmické objekty a možná na činnost přímo spojenou s konkrétními kosmickými objekty. Jakmile například bude možné trvalé osídlení Měsíce, bude zřejmá omezenost tohoto typu jurisdikce.

Jurisdikci státu do jehož rejstříku je objekt zapsán mohou podléhat jak příslušníci daného státu, tak i *cizí organizace a příslušníci*, kteří podléhají jurisdikci³² daného státu. Jurisdikci státu registrace tak mohou podléhat různé osoby bez ohledu na jejich státní příslušnost. V tomto směru je tudíž třeba interpretovat čl. VI Kosmické smlouvy. Smluvní stát tak povoluje a trvale kontroluje činnost *nevládních institucí*, jejichž objekty jsou registrovány v rejstříku tohoto státu, bez ohledu na jejich státní příslušnost.

5. PŘEDMĚT VLASTNICKÝCH PRÁV V KOSMU

Pokud jde o *vlastnictví ve vztahu ke kosmu*, lze uvažovat o tom, že jeho *předmětem* mohou být:

- a) *Objekty a jejich komponentní části vypuštěné do kosmu*, včetně objektů, které *přistály* na nebeském tělese, *stanice* vybudované na nebeských tělesech a další předměty, tam se nacházejícím.
- b) *Přírodní zdroje*, např. nerostné zdroje získané při těžbě z nebeských těles.
- c) Také výsledky činnosti v oblasti *duševního vlastnictví*.

5.1 VLASTNICTVÍ K OBJEKTŮM VYPUŠTĚNÝM A ZKONSTRUOVANÝCH V KOSMICKÉM PROSTORU, KE STANICÍM A K DALŠÍM PŘEDMĚTŮM NA NEBESKÝCH TĚLESECH

Pokud jde o *vlastnictví* objektů vypuštěných do kosmu *není dotčeno jejich přítomností* v kosmickém prostoru, na nebeských tělesech, ani v důsledku jejich návratu na Zem. Tyto otázky upravuje přímo čl. VIII Kosmické smlouvy. Vedle objektů, které tvoří např. kosmickou stanici, jako je budovaná Mezinárodní kosmická stanice, se může jednat o další movité věci vnesené nebo zkonstruované v kosmu, jako jsou

²⁹ Srov. Malenovský, J. Mezinárodní právo veřejné, obecná část, 2. vydání, Masarykova Univerzita, nakl. Doplněk, 1997, s. 93.

³⁰ Srov. Dunk, F. G. The Dark Side of the Moon. The Status of the Moon: Public Concepts and Private Enterprise. 40th Colloquium on the Law of Outer Space. Turín, 1997, s. 122A.

³¹ Srov. Dunk, F. G., op. cit. 30, tamtéž.

³² Srov. např. Čl. 9 odst. 2 zákona Ruské federace o kosmické činnosti. Decree No. 5663-1.

např. kamery³³ apod. Článek VIII se vztahuje i na objekty, které přistály nebo byly zkonstruovány na nebeském tělese.

Podobné ustanovení jaké má Kosmická smlouva v čl. VIII, obsahuje čl. 12 Dohody o činnosti států na Měsíci a jiných nebeských tělesech naší sluneční soustavy z roku 1979. Podle čl. 12 odst. 1 Dohody není *vlastnictví* kosmických vozidel, výstroje, vybavení, stanic a zařízení *dotčeno jejich přítomností na Měsíci*. Dané ustanovení se výslovně vztahuje na *stanice vybudované na Měsíci*. Umístění kosmických vozidel, výstroje, vybavení, stanic a zařízení na povrchu Měsíce nebo pod ním, *včetně budov spojených s povrchem nebo prostorem pod jeho povrchem nezaloží*, ve smyslu čl. 11 odst. 3 Dohody právo na *vlastnictví* povrchu Měsíce nebo prostoru pod jeho povrchem nebo některé jeho oblasti. Znamená to, že státy, fyzické, právnické osoby budou *vlastníky* např. stanic, zařízení, vybavení, výstroje apod. i *nemovitostí*, tj. budov spojených s povrchem, nikoliv však Měsíce nebo jeho částí. Pro srovnání, můžeme v tomto směru poukázat na v současné době platnou úpravu v českém občanském právu, kdy stavba není součástí pozemku (srov. § 120 odst. 2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.). Lze si tudíž ve vztahu k Měsíci představit, že vlastník budovy není vlastníkem pozemku, na kterém je postavena.

5.2 PŘÍRODNÍ ZDROJE ZÍSKANÉ PŘI TĚŽBĚ Z NEBESKÝCH TĚLES

Otázka těžby přírodních zdrojů a jejich převlastnění je upravena v čl. 11 Dohody o činnosti států na Měsíci a jiných nebeských tělesech naší sluneční soustavy z roku 1979. Podle čl. 11 odst. 3 Dohody „povrch ani nitro Měsíce, jakož i části jeho povrchu nebo nitra nebo *přírodní zdroje tam, kde se nacházejí* (angl. *in place*) se nemohou stát majetkem (angl. *property*) žádného státu, mezinárodní mezivládní nebo nevládní organizace, národní organizace nebo nevládního zařízení, ani žádné fyzické osoby“. Dané ustanovení *výslovně zakazuje uplatňování vlastnictví*, tj. soukromoprávních nároků. Pod národními organizacemi a nevládními zařízeními můžeme chápat různé právnické osoby. Problém nevystává pokud jde o přírodní zdroje dosud nevytěžené, tj. o ložiska přírodních zdrojů. Tento zákaz je vyjádřen formulací v čl. 11 odst. 3 „... *přírodní zdroje tam, kde se nacházejí*...“

Otázkou je, zda a za jakých podmínek si státy nebo jiné osoby mohou *přisvojit zdroje již vytěžené* (viz níže). V této souvislosti vyvstává také otázka *moratoria*, tj. zákazu těžby do vytvoření mezinárodního režimu jehož vytvoření je předvídáno v čl. 11 odst. 5 Dohody o Měsíci. Tento režim se smluvní státy zavazují založit, „jakmile se ukáže, že těžba bude možná v blízké době“.

Při výkladu toho zda je možné přisvojení si zdrojů Měsíce do vytvoření mezinárodního režimu je třeba, ve smyslu čl. 31 Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969, vyjít z textu Dohody o Měsíci. Podle C. Q. Christola,³⁴ který vychází z výkladu ustanovení čl. 11 odst. 3 Dohody o Měsíci, slovy *in place* „zamýšleli tvůrci Dohody o Měsíci legalizovat odvoz přírodních zdrojů z povrchu nebo nitra tím, že založí vlast-

³³ Srov. Masson-Zwaan, T. Other Report, IISL Colloquium, 4–8 October 1999, Amsterdam. Journal of Space Law, 1999, No. 2, s.157.

³⁴ Srov. Christol, C. Q., op. cit. 5, s. 261–262.

nické právo držitelům takových zdrojů. Mohlo by se tudíž jednat o státy, ale i o fyzické a právnické osoby. Souvislost je zde s čl. 6 odst. 2 Dohody, který dává smluvním státům právo odvážet vzorky z Měsíce a rovněž využívat minerální a jiné látky Měsíce k udržení svých expedic. Dané ustanovení se však, jak konstatuje G. Gál³⁵ „opatrně vyhýbá takovým pojmům pro sebrané vzorky jako je majetek, vlastnictví“. Nicméně smluvní státy mohou ve smyslu čl. 6 odst. 2 Dohody o Měsíci těmito vzorky *disponovat* (disposal) a dát je k dispozici jiným smluvním státům a mezinárodním vědeckým kruhům. Termín dispozice (nakládání) lze vykládat jako jeden z projevů vlastnického práva.

Pokud jde o těžbu, *výslovné ustanovení*, které by státům nebo jiným osobám *zakazovalo* přisvojit si vytěžené zdroje, Dohoda o Měsíci *neobsahuje*. Ze samotného textu Dohody nelze dospět k jednoznačnému závěru v tomto smyslu. Vzhledem k tomu, že se na Měsíci, žádná činnost a tudíž praxe doposud nerozvinula je třeba při výkladu dovolenosti případné těžby vycházet ve smyslu čl. 32 Vídeňské úmluvy o smluvním právu z přípravných prací (travaux préparatoires). V době projednávání návrhu Dohody o Měsíci v právním podvýboru COPUOSu zejména rozvojové země prosazovaly moratorium, zatímco ostatní státy byly proti tomu. Rozvojové země prosadily v roce 1975 do připravovaného textu moratorium na těžbu zdrojů Měsíce a jiných nebeských těles do vytvoření mezinárodního režimu.³⁶ Delegace NDR však v roce 1976 navrhovala, aby „moratorium... bylo vypuštěno, protože čl. I Kosmické smlouvy dovoluje všem státům bez jakékoli diskriminace a na základě rovnosti provádět průzkum a využívání Měsíce a jiných nebeských těles“.³⁷ Formulace obsažená v návrhu rozvojových zemí v textu Dohody o Měsíci, který byl přijat v roce 1979, již obsažena nebyla. Významné pro výklad toho, že není stanoveno moratorium do vytvoření mezinárodního režimu je i stanovisko zástupce USA na zasedání COPUOSu v roce 1979. Podle prohlášení Mr. Hosenballa, „návrh Dohody *nestanoví žádné moratorium* na těžbu přírodních zdrojů nebeských těles do vytvoření mezinárodního režimu. To dovoluje uskutečnit řádné pokusy, zda taková těžba je ve skutečnost možná a praktická, prováděním možných experimentálních pokusů a potom pokusných operací, na jejichž základě můžeme poznat, jestli bude možné těžit minerální zdroje nebeských těles“.³⁸ V souvislosti s tímto stanoviskem USA konstatoval P. C. Haanappel, že „z hlediska konsensuální procedury používané COPUOSem, v návrzích mezinárodních dohod má nejvyšší význam, že prohlášení Mr. Hosenballa nevyvolalo odpor jiných delegací, a tak musí být interpretováno, jako by obdrželo jejich souhlas“.³⁹

Ještě před vytvořením mezinárodního režimu, by činnost států na Měsíci pokud jde o přírodní zdroje neměla být neomezená. Ve smyslu čl. 11 odst. 8 bude veškerá činnost týkající se přírodních zdrojů měsíce prováděna způsobem, který odpovídá cílům uvedených v odstavci 7 tohoto článku a ustanovením čl. 6 odst. 2 Dohody. Cíle jsou

³⁵ Srov. Gál, G., Acquisition of Property in the Legal Regime of Celestial Bodies, the 39th Colloquium on the Law of Outer Space, Čína 1996, s. 47.

³⁶ Srov. Dok. OSN A/AC 105/115, pracovní dokument Indie z. 27. března 1973.

³⁷ Srov. Dok. OSN A/AC 105/ C.2/ SR 246, 1976, s. 7.

³⁸ Srov. Dok. OSN A/AC 105 /PV 203, 1979, s. 22.

³⁹ Srov. Haanappel, P. C., Article XI of the Moon Treaty, 23th Colloquium on the Law of Outer Space, Tokio 1980, s. 32.

formulovány v Dohodě velmi obecně, vedle výše zmíněného spravedlivého rozdělení výhod písm. d), se jedná o upravené a bezpečné získávání přírodních zdrojů Měsíce – písm. a), racionální správu zdrojů – písm. b), a rozšíření možností při využívání těchto zdrojů – písm. c). Jakékoli nabytí zdrojů před založením mezinárodního režimu bude podle Dohody o Měsíci podléhat požadavkům v souladu s těmito cíli. Jejich *přivlastnění* samo o sobě však *zakázáno není*. Někteří autoři však konstatují, že Dohoda o činnosti států na Měsíci z roku 1979 *výslovně zakazuje soukromé vlastnictví*⁴⁰ na jakémkoli nebeském tělese naší Sluneční soustavy.

Je zřejmé, že Dohoda o Měsíci a zejména mezinárodní režim pro těžbu přírodních zdrojů zavazuje *smluvní strany. Jednotlivci nebo soukromé komerční organizace* nejsou přímo vázány jejich ustanoveními.⁴¹ V této souvislosti je důležitý čl. 14 Dohody o Měsíci, který je podobně formulován jako čl. VI Kosmické smlouvy. Zejména je v tomto ustanovení Dohody důležité, že se smluvní státy zavazují, že „zajistí, aby se národní činnost prováděla ve shodě s ustanoveními obsaženými v Dohodě“ a dále „zabezpečí, že nevládní instituce podléhající jejich jurisdikci budou činnost na Měsíci provádět jen pod pravomocí a pod stálým dohledem příslušného smluvního státu. V důsledku toho jsou smluvní státy „vázány nepovolovat soukromým osobám činnost, která není v souladu s Dohodou o Měsíci, stejně jako jsou samy vázány tímto ustanovením.“⁴² V souvislosti s vytvořením mezinárodního režimu podle čl. 11 Dohody o měsíci H. L. van Traa-Engelman⁴³ konstatuje, že jakmile bude tento režim vytvořen budou muset *smluvní státy* přijmout ustanovení prostřednictvím *národní legislativy*, které se týkají vlastnických práv na přírodní zdroje Měsíce, ovšem v souladu s tímto režimem.

Někteří autoři kritizují Dohodu o činnosti států na Měsíci z roku 1979 a považují ji za „mrtvou literu“⁴⁴ (dead letter). S. E. Doyle⁴⁵ jí označuje za nedokonalý, zbytečný instrument. Odpůrci této smlouvy argumentují zejména tím, že zakazuje soukromé vlastnictví a že vytváří nejistotu pro případné soukromé investory. Z důvodu omezení nejistot, pokud jde o soukromé investory navrhuji někteří autoři⁴⁶ nahradit Dohodu o Měsíci novou smlouvou. Jako jinou alternativu navrhuji uzavření mnohostranné smlouvy mezi kosmickými mocnostmi a dokonce jako další možnost jednostranné uznávání států nároků jejich občanů. *Proti těmto názorům lze argumentovat*⁴⁷ tím, že nahrazení Dohody o Měsíci by nezbytně zabralo značný čas. Vedlo by to ke zmatkům a nejistotám pokud jde o právní prostředí týkající se Měsíce. Naopak by to mohlo odradit soukromý sektor od průzkumu a těžby přírodních zdrojů Měsíce a ve svých důsledcích od průzkumu a využívání kosmického prostoru.

⁴⁰ Srov. Smith, M. M. Dasch, P., Pierce, A. in: Mason-Zwaaan, T., op. cit. 33, s. 147.

⁴¹ Srov. Van Traa-Engelman, H. L., *Clearness regarding Property Rights on the Moon and Other Celestial Bodies*, 39th. Colloquium on the Law of Outer Space, Čína 1996, s. 42.

⁴² Srov. Van Traa-Engelman, H. L., op. cit. 41, tamtéž.

⁴³ Srov. Van Traa-Engelman, H. L., op. cit. 42, tamtéž.

⁴⁴ Srov. Smith, M. M., Dasch, P., Pierce, A., op. cit. 10, tamtéž.

⁴⁵ Srov. Doyle, S. E., *Use Extraterrestrial Resources under the Moon Agreement of 1979*. *Journal of Space Law*, 1998, No. 2, s. 111 a násl.

⁴⁶ Srov. Smith, M. M., Dasch, P., Pierce, A., op. cit. 10, tamtéž.

⁴⁷ Srov. Ram, J. *Twenty Years of the Moon Agreement: Space Challenges for Returning to the Moon*. *Zeitschrift für Luft und Weltraumrecht*, 2005, č. 2, s. 260.

Ještě lze doplnit, že Dohoda o Měsíci z roku 1979 nezakazuje vlastnictví, pouze smluvním státům ukládá založit mezinárodní režim pro úpravu těžby přírodních zdrojů z Měsíce, jakmile se ukáže, že taková těžba bude možná v blízké době. Je zřejmé, že určitá regulace ze strany států, pokud jde o činnost soukromých osob fyzických či právnických bude nezbytná. Navíc formulace čl. 11 odst. 7, písm d) přímo počítá s tím, že budoucí režim má při spravedlivém rozdělování prospěchu brát podobně jako v případě Úmluvy OSN o mořském právu z roku 1982 nejen zřetel na zájmy a potřeby rozvojových zemí, ale i těch zemí, které přímo nebo nepřímo přispěly k průzkumu Měsíce. Úprava v Dohodě o Měsíci je tak již v základu výhodnější pro vyspělé státy než podobná úprava v Úmluvě OSN o mořském právu z roku 1982. Je nepochybné, že technologicky vyspělé státy si v rámci budoucího režimu zajistí výhodnou úpravu, která bude počítat i s jejich fyzickými a právními osobami.

5.3 VLASTNICTVÍ K VÝSLEDKŮM DUŠEVNÍ ČINNOSTI V KOSMU, ZEJMÉNA POKUD JDE O VYNÁLEZY

Ve vztahu ke kosmu vzniká i otázka práv k *duševnímu vlastnictví*. Například na Mezinárodní kosmické stanici se počítá s prováděním různých medicínských, biologických experimentů nebo experimentů v oblasti fyzikálních věd či ve farmaceutickém sektoru.⁴⁸ Právní ochrana výsledků duševního vlastnictví v kosmu např. pokud jde o patenty však vyvolává na první pohled problémy. Jak konstatuje Z. Kučera⁴⁹ jsou průmyslová a autorská práva „*územně (teritoriálně) omezena*. Nabývají se a jejich ochrana se poskytuje jen pro oblast daného právního řádu, pro *území daného státu*. To je dáno i povahou předmětu těchto práv, nehmotného statku“. U těchto práv nevzniká ani *kolizní problematika* s ohledem na uvedenou území omezenost.⁵⁰ Na mezinárodní úrovni se ochrana průmyslových a autorských práv poskytuje na základě příslušných mezinárodních smluv.

Jak již bylo konstatováno výše Kosmická smlouva v čl. II zakazuje přivlastnění kosmu včetně Měsíce a nebeských těles. *Územní princip* tak *nelze* v pravém slova smyslu *použít*. Navíc Kosmická smlouva v čl. I stanoví, že průzkum a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles se provádějí pro blaho a v zájmu všech zemí bez ohledu na jejich stupeň hospodářského a vědeckého rozvoje, a patří všemu lidstvu. Dané ustanovení čl. I se tak dostává do *kontrastu* s právem na duševní vlastnictví, které *vlastníkovi zajišťuje dočasný monopol*.⁵¹

V kosmu však lze založit práva k duševnímu vlastnictví ve smyslu čl. VIII Kosmické smlouvy na jurisdikci státu do jehož rejstříku byl příslušný kosmický objekt zapsán. Kosmický objekt se někdy připodobňuje území státu. Z tohoto důvodu někteří autoři mluví o kvaziteritoriální jurisdikci (viz výše). Jurisdikce státu do jehož rejst-

⁴⁸ Srov. Balsano, A. M., de Clercq, A. The Community Patent and Space-related Inventions. Journal of Space Law, 2004, vol. 30, s. 2.

⁴⁹ Srov. Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 6. opravené a doplněné vydání. Brno: nakl. Doplněk, 2004, s. 281.

⁵⁰ Srov. Kučera, Z., op. cit. 49, s. 283.

⁵¹ Srov. Sgroso, G. C. Applicable Jurisdiction Conflicts in the International Space Station. 43rd Colloquium on the Law of Outer Space, Rio de Janeiro, 2000, s. 178.

říku je daný kosmický objekt zapsán lze považovat za *nejvhodnější prostředek*⁵² pro úpravu práv k duševnímu vlastnictví. Například USA v roce 1990 doplnily svůj Patentový zákon. Podle tohoto zákona jakýkoli *vynález* vytvořený, používaný nebo prodaný v kosmickém prostoru na *palubě kosmické lodi pod jurisdikcí nebo kontrolou*⁵³ USA je považován jako by byl vytvořen, užíván nebo prodán na území USA, s výjimkou toho, kdy byla uzavřena mezinárodní smlouva (any invention made, used or sold in outer space on board a spacecraft under the jurisdiction or control of the U. S. is considered to be made, used or sold on U. S. territory except where an international agreement has been concluded). Americký Patentový zákon však obsahuje slova *jurisdikce* nebo *kontrola* (jurisdiction or control). V nauce je poukazováno na problémy spojené s výrazem *jurisdikce* nebo *kontrola*,⁵⁴ které jsou použity v Patentovém zákonu USA. Je konstatováno, že daná formulace kontrastuje s čl. VIII Kosmické smlouvy, kde je obsažen obrat *jurisdikce* a *kontrola*.

V Evropském společenství je připravován návrh *nařízení, který se týká patentového práva ve Společenství*. Návrh nařízení se podle čl. 3 návrhu z roku 2003 *výslovně vztahuje*⁵⁵ na „*vynálezy* vytvořené nebo používané v kosmickém prostoru včetně těch učiněných na nebeských tělesech nebo na kosmických objektech, které jsou *pod jurisdikcí a kontrolou jednoho nebo více členských států* v souladu s mezinárodním právem“ (*this Regulation shall apply to inventions created or used in outer space, including on celestial bodies or on spacecraft, which are under the jurisdiction and control of one or more Member States in accordance with international law*). Návrh Nařízení ES/EU obsahuje formulaci o *jurisdikci a kontrole* vycházející z čl. VIII Kosmické smlouvy. Podmínky patentovatelnosti jsou v návrhu nařízení stejné jako v člancích 52–57 Úmluvy o udělování evropských patentů⁵⁶ (Evropská patentová úmluva) z roku 1973.

Zákon USA o patentech i navrhované nařízení ES jsou založeny na *jurisdikci*, tudíž mají stejný základ. Mezi pojetím ochrany práv k vynálezům v USA, Evropě a v Japonsku jsou však rozdíly, které mohou vyvolat určité problémy. Americký systém priority je založen na *zásadě prvního vynálezu* (first to invent). Znamená to, že rozhodující je dokázat kdo první učinil vynález. Úprava v Evropě a v Japonsku je založena na *zásadě prvotní registrace* (first to file).⁵⁷ Rozhodující pro ochranu je skutečnost, kdo první vynález zaregistruje. V rámci Mezinárodní kosmické stanice na které se podílejí USA, Evropské státy, Rusko, Japonsko, Kanada je však vůbec problémem s utajením určitých informací z hlediska jejich ochrany. Utajení není vždy možné,⁵⁸ protože členové posádky z různých partnerských států mají přístup ke všem druhům informací.

Ochrana duševního vlastnictví při provádění kosmické činnosti je nezbytná. Mimo jiné i z toho důvodu, že soukromý sektor, který se v rostoucí míře bude podílet na čin-

⁵² Srov. Dunk, F. G., op. cit. 30, tamtéž.

⁵³ Srov. Balsano, A. M., de Clercq, A., op. cit. 48, s. 2.

⁵⁴ Srov. Diederiks – Verschoor, I., H., Ph. An Introduction to Space Law. 2nd Edition. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International, 1999 s. 116–117.

⁵⁵ Srov. Balsano, A. M., de Clercq, A., op. cit. 48, s. 6.

⁵⁶ Srov text Úmluvy in: č. 69/2002 Sb. m. s.

⁵⁷ Srov. Sgrosso, G. C., op. cit. 51, s. 181.

⁵⁸ Srov. Sgrosso, G. C., op. cit. 51, s. 181.

nosti v kosmu bude vyžadovat adekvátní záruky pro ochranu svých zájmů podle národní a mezinárodní legislativy.⁵⁹

Výše zmíněné navrhované nařízení ES o patentech, které se vztahuje i na vynálezy v kosmu, by mohlo posílit možnosti ochrany vynálezů, které vznikají v kosmu. Zatím se jedná pouze o návrh, který je od 18. května 2004 projednáván v Radě EU. Je tudíž otázkou, kdy se podaří dosáhnout schválení tohoto nařízení.

ZÁVĚR

Závěrem lze konstatovat, že soukromé vlastnictví lze uplatňovat ve vztahu ke kosmickému prostoru a nebeským tělesům. Uplatňování těchto nároků však musí být v souladu se zákazem přivlastnění, který je vyjádřen v základním dokumentu, který upravuje režim kosmického prostoru a nebeských těles, tj. v souladu s Kosmickou smlouvou z roku 1967. Tato Smlouva obsahuje obecné zásady, které mohou být bez problémů aplikovány i na budoucí vývoj. Výhoda obecné úpravy, která vznikla v určité době spočívá v tom, že je možné ji aplikovat i na nové konkrétní otázky, které nebyly ve své době známy. Předpokladem však je, že výklad a aplikace je v souladu s předmětem a účelem dané smlouvy. V tomto směru je možné konstatovat, že základní ustanovení Kosmické smlouvy v čl. I, II a VIII jsou obecným základem právní úpravy, z hlediska zákazu přivlastnění i možností uplatňování práv v kosmu. Rovněž čl. VI lze považovat za základ pro činnost soukromých, tj. fyzických a právnických osob v kosmu.

Na druhé straně příliš obecná úprava může vyvolávat právní nejistotu. V tomto směru nelze vyloučit obavy soukromého sektoru při investování v kosmu. Z tohoto hlediska by bylo chybou odmítat smlouvu, která je nejvíce ze všech smluv ve vztahu ke kosmu kritizována – Dohodu o činnosti států na Měsíci a jiných nebeských tělesech naší sluneční soustavy z roku 1979. Rovněž tato Dohoda, která je určitou konkretizací Kosmické smlouvy je dostatečně obecná a umožňuje vytvořit budoucí režim pro těžbu zdrojů z Měsíce podle potřeb států, zejména technologicky vyspělých států. Že není důvod k obavám dokazuje i revize části XI Úmluvy OSN o mořském právu z roku 1982, která se vztahuje na režim mořského dna za hranicemi národní jurisdikce států Dohodou z roku 1994. Dohoda o Měsíci z roku 1979 dává dokonce lepší předpoklady pro státy, které přispěly k průzkumu Měsíce. Dohoda přímo předpokládá preferenční postavení těchto států při rozdělování prospěchu z Měsíce. Lze předpokládat, že tyto státy by zajistily výhodné postavení pro své fyzické a právnické osoby. V této souvislosti lze konstatovat, že například prezident USA v roce 2006 podepsal dokument o Národní kosmické politice USA.⁶⁰ Podle tohoto dokumentu USA odmítají jakékoli nároky na suverenitu jakéhokoli státu v kosmickém prostoru nebo na nebeských tělesech nebo jakékoli části a odmítají jakékoli omezení základních práv USA působit v kosmu a získávat data z kosmu.⁶¹ Podle tohoto dokumentu budou USA proti vytvá-

⁵⁹ Srov. Sgrosso, G. C., op. cit. 51, s. 179.

⁶⁰ Srov. Robinson, G. The U.S. National Space Policy: Pushing the Limits of Space Treaties? Zeitschrift für Luft- und Weltraumrecht. 2007, č. 1, s. 45 a násl.

⁶¹ Srov. Robinson, G., op. cit. 60, s. 50.

ření nových právních režimů nebo jiných omezení, která zakazují nebo omezují přístup Spojeným státům k využívání kosmu.⁶² Je zřejmé, že přijetí nových mezinárodních právních úprav ve vztahu ke kosmu bude v budoucnosti značně obtížné. V každém případě by však byla zcela nebezpečná cesta, kterou navrhuje např. M. J. Listner⁶³ podle kterého by se mohlo jít cestou přizpůsobení domácí kosmické politiky a právních předpisů tak, aby byly základem pro změnu v pojetí mezinárodního kosmického práva, což by mohlo vést až k nadbytečnosti Kosmické smlouvy nebo k novému definování doktríny *res communis*.

⁶² Srov. Robinson, G., op. cit. 60, s. 50.

⁶³ Srov. Listner, M., J. It's time to rethink international space law. *The Space Review*, 2005, 31. května in: www.thespacereview.com/article/381/1 1. listopadu 2007.